

GIORGIO BANCHIG: Ob zvoku remonike: Ob 150-letnici plebiscita in priključitve Beneške Slovenije, Furlanije in Benečije h Kraljevini Italiji / Al suono della remonica: A 150 anni dal plebiscito e dall'annessione della Slavia, del Friuli e del Veneto al Regno d'Italia.

Most, Združenje Don Eugenio Blanchini, Čedad 2016, 251 str.

Giorgio Banchig, novinar, zgodovinar in publicist, je avtor številnih razprav in študij o zgodovini Nadiških dolin. Je predsednik Inštituta za slovensko kulturo, ki povezuje slovenske organizacije v videmski pokrajini, in viden kulturni delavec v Beneški Sloveniji. V svoji monografiji *Ob zvoku remonike* obravnava plebiscit, ki je sledil priključitvi Beneške Slovenije, Furlanije in Benečije h Kraljevini Italiji leta 1866. Knjiga umesti plebiscit v zgodovino Beneških Slovencev, poudari prisilno naravo plebiscita in pokaže, da ta ni izražal splošne volje tamkajšnjih prebivalcev.

Na prvi pogled zajetna knjiga se po podrobnejšem pregledu izkaže za manj obsežno, saj je napisana dvojezično; z ene strani se knjiga bere v italijanskem jeziku, z druge pa njen prevod v slovenščino. Glede na obravnavano tematiko je ta odločitev dobrodošla, saj knjiga odseva dvojezično realnost obravnavanega območja in združi bralce z obeh strani meje. Dvojezičnost se izkaže kot

vključujoča tudi zato, ker ne izključi pripadnikov slovenske manjšine, ki so bolj vešči branja v italijanskem jeziku, hkrati pa jim omogoči, da o svoji zgodovini berejo v slovenščini. Čeprav je knjiga izvirno napisana v italijanščini, je avtor dvojezičen, kar mu omogoča razumevanje in uporabo različnih virov. Virov v nemškem jeziku sicer ne uporablja, kar nam da slutiti, da je izpustil nekatere uvide v dogajanje z avstrijske strani (Furlanija in Benečija sta bili do leta 1866 del Avstro-Ogrske), kar pa ne oslabi njegovih argumentacij, ki slonijo na temeljitem poznavanju tematike in izčrpnem naboru virov in literature.

Knjigo sta zadruga Most in Združenje Don Eugenio Blanchini izdala ob 150-letnici priključitve Benečije, Furlanije in Beneške Slovenije h Kraljevini Italiji. Avtor plebiscit, s katerim je bila priključitev legitimna, obsodi in v monografiji naniza razloge za svojo obsodbo. Pridružuje se sodbi novinarja Indra Montanellija, ki je zapisal, da so bili plebisciti ob priključevanju različnih območij h Kraljevini Italiji »plebisciti-burke«, saj ljudstvu niso dali možnosti, da bi se do vprašanja priključitve resnično opredelilo. To avtor potrdi tudi s primerom plebiscita v Benečiji in Furlaniji.

V prvem poglavju Banchig kratko predstavi plebiscite, v različnih pokrajinah izvedene ob nastajanju Kraljevine Italije. Osredini se na množico nepravilnosti pri glasovanjih, s čimer prikaže njihovo absurdnost oziroma zgolj simbolno funkcijo plebiscitov. Plebiscite opisuje kot rituale poitalijančevanja, ki so bolj kot potrjevanju politične volje rabili iznajdbi, utrjevanju in uprizarjanju veličine Italije in poitalijančevanja. Slovensko vprašanje umesti ob druga identitetna vpra-

šanja, ki so bila na obravnavanem ozemlju prisotna v času združevanja Italije. Avtor piše, da so ljudski posveti ponekod potekali v vzdušju ljudskih praznovanj, ob zvokih *remonike* (ki je narečni izraz za 'harmoniko'), drugod kot množična mobilizacija, mnogokrat prisilne narave, »povsod pa na način, ki ni imel zveze s tajnim glasovanjem in svobodo izbire« (32). Po njegovi evidenci se je v glasovanjih pokazala vrzel med idealnimi predstavami *risorgimento* ('združenja' Italije) in prakso, ki idealov pogosto ni dosegala.

Drugo poglavje bralcu poda oris zgodovinske situacije in ključnih dogodkov v času plebiscita. Obravnava pogajanja o mirovni pogodbi med Italijo in Avstrijo iz leta 1866 in določila pogodbe, umik avstrijske vojske ter diplomatsko dogovarjanje o predaji ozemlja Benečije in dela Furlanije-Julijske krajine Kraljevini Italiji. Pojasni, da je bila predaja zapletena predvsem zato, ker je Avstrija ozemlje najprej posredovala Franciji, ta pa nato Italiji. Avtor osvetli poskuse prebujanja italijanske narodne pripadnosti pri ljudstvu in občutek večvrednosti ter rasizem, ki se je kazal do pripadnikov slovanskega izvora, že prej pa do prebivalcev južnih predelov Italije. Dotakne se tudi diskusij o možnosti vračanja vojakov ter opozori na padle beneške, furlanske in slovenske vojake, ki so se bojevali na avstro-ogrske strani in bili zato obsojeni na pozabo.

V tretjem poglavju Giorgio Banchig obravnava in interpretira pisne vire, povezane z ljudskim glasovanjem v Benečiji in Furlaniji. Piše o volilni kampanji, konfliktu med duhovniki in patrioti zaradi nasprotujočih si mnenj o združitvi s Kraljevino Italijo, o vzdušju ob glasovanju pa tudi o tem, kako je ljudsko glasovanje obravnaval slovenski tisk.

* Tina Ivnik, mag. etnologije in kulturne antropologije, mlada raziskovalka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; tina.ivnik@ff.uni-lj.si.

V obravnavi propagande na tem območju poudari delovanje prostovoljcev, vojske, tajnih služb in tiska. Časopis *Giornale di Udine* okarakterizira kot prenašalca vladnih direktiv, nacionalističnih idej in asimilacijske politike ter kot glavno propagandno sredstvo. Poudari, da je patriotska propaganda za združitev z Italijo temeljila na nasprotovanju Katoliški cerkvi, odklonilni drži do papeža in močnem antiklerikalizmu. Najglasnejši nasprotniki združitve z Italijo so bili zato podeželski duhovniki, ki so imeli velik vpliv na ljudi, kar je po avtorjevem mnenju še eden v množici dokazov o nepravilnostih pri izvedbi plebiscita. V končnem izidu plebiscita naj bi namreč večina ljudi glasovala za priključitev h Kraljevini Italiji, kar se avtorju, tudi zato, ker so ljudje domnevno sledili mnenjem duhovnikov, zdi malo verjetno. Piše še, da so bili najbolj italijansko zavedni meščani, ki so z združitvijo pričakovali pridobitev privilegijev in zmanjšanje moči plemstva ter duhovščine. Instrumentalizacijo nacionalne zavesti za doseganje različnih ciljev seveda lahko zasledimo v marsikateri nacionalni zgodovini. V četrtem poglavju avtor povzame proces določanja meje med Italijo in Av-

strijo. Poudari močan občutek vzvišenosti v savojsko-piemontski miselnosti, ki se je v Furlaniji udejanjal predvsem v odnosu do Slovencev. Zaključí z razmišljanjem, da ljudsko glasovanje v Furlaniji in Benečiji ne bi moglo imeti nikakršnih posledic na mednarodni ravni, saj je bilo ozemlje na dan glasovanja že priključeno Italiji. Po avtorjevem mnenju bi glasovanje lahko imelo pozitiven učinek, če bi z njim odločitev za združitev s Kraljevino Italijo prikazali kot demokratično odločitev, vendar je to zasenčila nasilna in grozilna propaganda tiska in novih gospodarjev. Pri Banchigovem doprinosu k tematici umanjka razmislek o tem, kako se je v tem časovnem obdobju slovensko govoreče prebivalstvo sploh identificiralo. Monografija nacionalnih identitet ne preverja, ampak prebivalcem pripiše slovensko identiteto. Predvidevam, da je razlog za to pomanjkanje virov, je pa način identifikacije Slovencev sredi 19. stoletja vprašanje, ki bi potrebovalo podrobnejšo obravnavo. Zanimivo bi bilo izvedeti tudi več o tem, ali je bilo glasovanje Beneških Slovencev za priključitev h Kraljevini Italiji res samo posledica represije italijanske kraljevine, ali pa tudi splošne ravnodušnosti

do slovenstva in nacionalnih idej, kar glede na zgodovinsko obdobje ne bi bilo presenetljivo (glej npr. Judson 2018 [2016]; van Ginderachter in Fox 2019). Laični bralec se bo v knjigi srečal z mnogimi neznanimi zgodovinskimi osebnostmi, lastnim nepoznavanjem tematike pa tudi krajevne geografije. To nas ponovno sooči z mentalno oddaljenostjo tega območja za Slovence. V socialnem spominu v Sloveniji je obravnavani plebiscit prisoten občutno manj, kot na primer plebiscit na Koroškem, od katerega letos mineva sto let in sicer še ni bil obravnavan v taki monografiji. Zato je *Ob zvoku remonike* pomemben prispevek k poznavanju zgodovine Beneških Slovencev in hkrati opomnik, kako malo poznamo realnosti onkraj državne meje.

Viri in literatura

JUDSON, Pieter M.: *Habsburški imperij: Nova zgodovina*. Ljubljana: Sophia, 2018 [2016].

VAN GINDERACHTER, Maarten in Jon Fox (ur.): *National Indifference and the History of Nationalism in Modern Europe*. London: Routledge, 2019.

KEITH DOUBT, ADNAN TUFEKČIĆ: Ethnic and National Identity in Bosnia-Herzegovina: Kinship and Solidarity in a Polyethnic Society.

Lexington Books, Lanham, Maryland 2019, 106 str.

V knjigi o etnični in nacionalni identiteti v Bosni in Hercegovini (BiH) avtorja, priznani sociolog Keith Doubt, profesor na univerzi Wittenberg v ZDA, in etnopedagog Adnan Tufekčić, profesor na univerzi v Tuzli, v Bosni in Hercegovini, analizirata bosansko družbeno organiziranost, kulturni značaj in vzdrževanje socialnih meja. Avtorja trdita, da sodobni Bosanci živijo v polietnični družbi, ki jo določa

niz afinalnih in ritualnih sorodstvenih praks, ki presegajo etnične in nacionalne identitete. Predstavljeno delo angleško govorečim bralcem ponuja jasnejše razumevanje bosanske identitete in vloge etničnih skupin v čedalje bolj kompleksni družbi. Današnja bosansko-hercegovska polietnična družba namreč ni multikulturna. Je več kot to! Različne kulture BiH v resnici ne le bivajo skupaj, ena ob drugi, ampak ži-

vijo v eni, edinstveni družbi, ki zajema različne sinergijsko soodvisne etnične skupine. Bosansko-hercegovska družba je torej veliko več kot le vsota etničnih, kulturnih in religioznih skupin, ki bivajo v skupni državi. Doubt in Tufekčić v knjigi pišeta o stvareh, ki so večini Slovencev vsaj malo znane. Skupna zgodovina, ki smo jo znotraj ene države delili v 20. stoletju, in bližina bosanskega prostora

* Saša Čaval, znanstvena sodelavka, štipendistka Marie Skłodowska-Curie, Oddelek za arheologijo, Univerza v Readingu, Velika Britanija; s.caval@reading.ac.uk.